

Londra'dan Mektup

D i d e m C r o s b y

Özel Pul Serisi: Dünyayı Biçimlendiren Buluşlar

İngilizler'in tebrik biçimine alışmayı bir türlü başaramadım. Hemen her durum, insanların birbirine mektup, kartpostal postalamasıyla sonuçlanabiliyor. Noel, doğumgünü, ölüm, bir sıvayı geçme, anne ya da babalar günü, doğum, ev taşınma, yeni iş, evlilik... Tebrik için kartpostal yollamak yerine teknoloji ürünü telefonun yardımına başvurmam yakınlarımın gözünden kaçmıyor. Şakayla karışık kimsenin benden kartpostal beklememesi yorumlarını gittikçe daha sık duyar oldum. Posta kutumuzda üzerinde adımları taşıyan kartları hala görebildiğime şaşıyorum doğrusu. Aldığım kartpostallar yıllar önce yitirdiğim bir merakı yeniden uyandırmayı başardı: pul koleksiyonuna merak saldığım ilkokul günlerinden bu yana ilk kez, yeniden zarfların üzerindeki renge renk, çeşitli temalara sahip pullara ilgi duyar oldum (koleksiyonculuğa yeniden yönelmek kadar ileri gitmediğimi belirtmek isterim!).

Mektup yollama alışkanlıklarına bakılırsa, pulu İngilizler'in bulmuş olmasına şaşmamak gerek. 1840 yılında postane çalışanı Rowland Hill Dünya'nın ilk pulunu bastı. Hill, buluşu sayesinde sövalyelik ünvanı bile kazandı. Bu buluş posta servisi için de bir dönüşüme yol açtı. O güne değin posta masrafını mektubu alan karşılar, pulun icadıyla ödemeyi mektubu yollayan kişi üstlenebildi. Böylece İngiliz postahaneleri kendisine yollanan mektuba ilgi duymayan kişilerle ödeme konusunda tartışmaya son verdi ve daha da önemli iflastan kurtuldu!

1 pence değerindeki ilk pul siyah renkliydi. Pulu taşıyan mektup kırmızı bir damgayla damgalanıyordu postaneye ulaştığında. Bunun amacı pulun yeniden kullanılmasını önlemektir. Başka bir renk pul basabilmek kimya deneylerini gerektirdi. Kırmızı renkli yeni pulun üzerine basılan siyah renkli damganın yeterince sabitlenmesi gerekiyordu. Ancak bu yolla pulların yeniden kullanılması önlenilebilirdi.

İlk yıllarda pulları postane yetkilileri makasla kesmek zorunda kalıyorlardı. Perfore pulların üretilmesi ise çok zaman almıyordu. İlk yıllarda, tıpkı bugün İngiltere'de olduğu gibi pulların üzerine günün kraliçesinin silüeti basılıyordu. Sözcüğümlü, Kraliçe Victoria'nın silüeti, onun tahtta oturduğu yaklaşık 60 yıl boyunca pulların üzerinde boy gösterdi. Bugünkü Kraliçe'nin silüetine birinci sınıf ve ikinci sınıf pulların üzerinde hala rastlamak mümkün. Ancak bugün pullar çok daha çeşitli. Postanın günlük yaşamda sık sık kullanılmasına bağlı olarak, basılan pul serileri basına bile yansiyabiliyor. İşte böyle bir seri geçtiğimiz ay modern Dünyayı biçimlendiren buluşlara adandı. Buluşlar karikatürü Peter Till tarafından tasarlandı. Pul serisi

1846'da basılan dünyanın ilk pulu "Penny Black" adını taşıyor.

Thomas Telford'un ünlü asma köprüsü aynı zamanda dünyada bu tür köprüünün de ilk örneğiydi.

Londra'daki Bilim Müzesi'nde geçtiğimiz ayki bir etkinlikle ilk olarak sergilendi.

Bu pul serisinde yer alan ilk pul 18. yüzyılın sonlarında ve 19. yüzyılın başlarında köprüleriyle bilinen Thomas Telford'u anıyor. Telford'un köprüleri yalnızca bir yerden diğerine erişmeyi sağlayan yapılar değildi. Estetik ve tasarım bakımından da çarpıcıydı. Galler Bölgesindeki Menai Köprüsü dünyadaki asma köprülerin ilk örneğiydi. Telford köprülerinin yanı sıra kanallar ve yollar da inşa etti. İngiltere'yi kaplayan kanallar ağında önemli rol oynadı. Telford'un yaptığı yolların toplamı bin altıyüz kilometreye erişiyor.

Serinin ikinci pulu demiryollarının 'babası' George Stephenson ve demiryollarını resimliyor. Stephenson İngiltere'nin kuzeyinde, 1825 yılında ülkenin ilk demiryolunu inşa etti. Bu demiryolu Liverpool Manchester arasındaydı. Demiryolu inşaatı ilk olarak atların çektiği kömür lokomotifleri için tasarlanmıştı. Projenin sorumlusu Stephenson ile konuştuktan sonra fikrini değiştirdi. Stephenson ilk lokomotifi kullanan kişi oldu. Stephenson'un bununla kalmadı, buharla çalışan 'roket' adını verdiği lokomotifi de yaptı. İşte bu lokomotif demiryolunda ilk kez boy gösterirken ne yazık ki bir başka 'ilk'e imza attı: ilk kez bir kişi tren kazası sonucu yaşamını yitirdi. Serideki pul elbette kazayı değil, tren yollarının yaşamımıza getirdiği yeniliği kutluyor. Üçüncü pul İskoçya'da doğmuş Alexander Graham Bell ve telefona adanmış. İskoçya'dan Amerika'ya göç eden Bell, insanların birbirleriyle ne zaman nerede olurlarsa olsunlar iletişim kurabilmelerini sağlayan bir buluşa imza attı. Dünyanın ilk telefon konuşması 1876 yılında gerçekleşti.

1877 yılında Şirketini kurmasının ardından, on yıllık bir zaman dilimi içerisinde 150 bin Amerikalı telefon sahibiydi. O günlerden bu yana benim gibi pek çok kişi telefonu posta yerine kullanma çabasına girmiş olsa gerek... Telefonda sonra Bell uğraşı alanını işletme özürlülere konuşmayı öğretme teknikleri üzerine yöneltti ve hatta manyetik alanlar yardımıyla ses üretme yöntemlerini araştırdı (bugünkü kaset ve disklerin dayandığı ilkelere pek de farklı değil!).

Bir başka İskoç, John Logie Baird da buluş olan televizyonla pul serisinde yer alıyor. 1926'da İngiliz Bilimler Akademisi ve The Times adlı gazetenin bir muhabirini Londra'daki laboratuvarına davet ederek onlara Dünyanın ilk televizyonunu sundu.

Dünyayı biçimlendiren buluşlar konulu pul serisinin sonucusu çok daha yakınlarda gerçekleşen bir 'devrimi' ele alıyor. Yine bir İskoç olan Tim Berners-Lee 1990'da CERN'de çalışırken, WWW'in doğmasına yol açan bir teklifi getirdi. 6 Ağustos 1991'de ilk internet sitesi boy gösterdi. 199 yılında Berners-Lee Time dergisinde Dünyanın en sözü dinlenen 100 kişisinden biri olarak seçildi. 2004 yılında Kraliçe tarafından sövalye ünvanı verildi.

Ülkenin posta servisi Royal Mail'in, 'Dünyayı biçimlendiren buluşlar' pul serisi geçtiğimiz aydan itibaren piyasaya sürüldü. Pullar kuşkusuz son iki yüz yılın yaşamımızda yadsınamaz etkisi olan buluşlara yer veriyor. 21. yüzyıla yeni adım atmamıza karşın gelecekte belki de yeni bir pul serisine konu olabilecek buluşları şimdiden görebiliyoruz. NASA'nın bireysel uçuşa makinelerinin yaygınlaşması durumunda hava trafiğinin nasıl düzenlenebileceğine dair planları bunlara bir örnek. Bir diğeri ise ticari amaçlı ilk uzay yolculuğunun 2009 için planlanması. İlk uzay turistleri biletlerini almak için kuyrukta.